

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА**

II МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Декан II медичного факультету
Олександр КОЗЛОВ**

ПРОГРАМА

циклу спеціалізації

за спеціальністю «Клінічна психологія»

**(для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня
за спеціальністю «Психологія»)**

Програма циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія». Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 22 червня 2026 року. – 38 стор.

Керівник програми:

САВІНА Майя Василівна, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри медичної психології II медичного факультету.

Розробники програми:

ШТРИГОЛЬ Діана Вячеславівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент ЗВО кафедри медичної психології II медичного факультету;

ШАХОВА Олена Григорівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент ЗВО кафедри медичної психології II медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Програму циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії II медичного факультету, протокол № 11 від 15.06.2026 р.

Програму циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради II медичного факультету, протокол № 12 від 17.06.2026 р.

Програму циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № ... від 26.06.2026 р.

Термін дії програми циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», – **5 років** з моменту затвердження Вченою радою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

ПЕРЕДМОВА

Безперервний професійний розвиток працівників сфери охорони здоров'я (далі – **безперервний професійний розвиток, БПР**) – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей працівників сфери охорони здоров'я, що дає їм змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я.

Працівники сфери охорони здоров'я зобов'язані здійснювати БПР після:

- ✓ отримання документа про вищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 225 «Медична психологія», 228 «Педіатрія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату лікаря-спеціаліста;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 227 «Терапія та реабілітація», 229 «Громадське здоров'я» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату фармацевта / провізора-спеціаліста;
- ✓ отримання документа про вищу освіту, проходження післядипломної спеціалізації та отримання сертифікату спеціаліста за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ);
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою МОЗ;
- ✓ отримання документа про фахову передвищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Провайдером заходів БПР є **Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна** (далі – Університет), а безпосередню координацію роботи у сфері післядипломної медичної освіти та БПР працівників сфери охорони здоров'я на II медичному факультеті здійснює **Центр післядипломної медичної освіти** (далі – ЦПМО), який керується у своїй діяльності наступними **нормативно-правовими актами**:

- ✓ [Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджене постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я» від 14.07.2021 р. № 725;
- ✓ [Порядок проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» від 25.07.2023 р. № 1347;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112;
- ✓ [Порядком проведення атестації лікарів](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960;

- ✓ [Технічного регламенту роботи системи](#), затвердженого наказом Державної організації «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України» від 08.06.2022 р. № 01-03/14 та погодженого листом Міністерства охорони здоров'я України від 07.06.2022 р. № 22-04/12786/2-22;
- ✓ [Випуску 78 «Охорона здоров'я» Довідника кваліфікаційних характеристик професій](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117, та вимог [професійних стандартів](#) працівників сфери охорони здоров'я (за наявності);
- ✓ низкою інших нормативно-правових документів ([Закон України про освіту](#); [Закон України про вищу освіту](#); [Закон України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення](#); [Основи законодавства України про охорону здоров'я](#); [Закон України про систему громадського здоров'я](#); Порядок підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу, затверджений [постановою Кабінету міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115](#); Положення про навчально-тренувальний відділ (центр) підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях, затверджене [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.03.2009 р. № 132](#); Стратегія людського розвитку, затверджена [Указом Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021](#) тощо);
- ✓ План освітніх заходів у сфері післядипломної медичної освіти та безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, Статут, Положення про організацію освітнього процесу, Перелік платних освітніх та інших послуг, Стратегія розвитку, Правила внутрішнього розпорядку та інших регламентуючих документів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Цикли вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводяться з метою присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста за результатами атестації слухачів освітнього заходу на визначення рівня знань та практичних навичок. **Присвоєння звання лікаря-спеціаліста** відповідної лікарської спеціальності проводиться слухачу циклу спеціалізації, який вперше отримує цю спеціальність. **Підтвердження звання лікаря-спеціаліста** проводиться для лікарів, які вже мають цю лікарську спеціальність, але не працювали за нею більше 3-х років поспіль або з перервами. Цикли вторинної лікарської спеціалізації проводяться для відновлення права на професійну діяльність працівників сфери охорони здоров'я, які **своєчасно не пройшли атестацію або яким відмовлено в атестації** на присвоєння чи підтвердження професійної кваліфікації / рівня професійної кваліфікації за відповідною спеціальністю.

Лікарі, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, не можуть займатися лікарською діяльністю за цією спеціальністю без попереднього проходження **стажування**. Процедури направлення, зарахування, навчання та атестації лікарів, які проходять стажування, регламентовано Порядком проведення атестації лікарів, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960.

Зарахування на цикли вторинної лікарської спеціалізації та стажування проводиться наказом по університету на підставі заяви особи, яка бажає навчатися на циклі спеціалізації / стажуванні. До зарахування особи, які бажають зарахуватися на цикл, мають надати повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;

- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Тривалість циклів вторинної лікарської спеціалізації регламентується [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347. Для вступників на цикли вторинної лікарської спеціалізації, яким заплановано присвоєння звання лікаря-спеціаліста, для деяких циклів спеціалізації діють обмеження у розрізі наявної на час зарахування лікарської спеціальності, а для кожного циклу вторинної лікарської спеціалізації вище згаданим наказом регламентований можливий **контингент вступників**. **Тривалість стажування** встановлюється рішенням комісії з тестування, яке проводиться не пізніше ніж за 14 днів до початку стажування, при закладі вищої освіти та становить від 1 до 6 місяців.

Навчання на циклах вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених сертифікатною освітньою програмою, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу наказом по університету. За результатами атестації лікар отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу вторинної лікарської спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи**:

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копії диплому, сертифікату (-ів) лікаря-спеціаліста, свідоцтва (-в) про присвоєння кваліфікаційної категорії.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування лікарю **присвоюється або підтверджується** звання лікаря-спеціаліста. У разі недостатнього рівню підготовки, наявності такого рівню володіння сучасними методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, що може призвести до погіршення стану пацієнта або його смерті, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання лікаря-спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит лікар отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Цикли спеціалізації для професіоналів у галузі охорони здоров'я та для професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я, проводяться з метою **присвоєння або підтвердження звання спеціаліста.** Процедура провадження циклів регламентується [Порядком проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650, а перелік спеціальностей професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я, тривалість циклів спеціалізації та вимоги до контингенту слухачів встановлюються [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112.

Зарахування на цикли спеціалізації / стажування проводиться наказом по університету. До зарахування **особи, які бажають зарахуватися на цикл / стажування, мають надати** повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;
- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Навчання на циклах спеціалізації / стажуванні проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених програмою циклу / стажування, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу / стажування наказом по університету. За результатами атестації слухач отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи**:

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копія диплому.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування слухачу **присвоюється або підтверджується** звання спеціаліста. У разі недостатнього рівню

підготовки, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит слухач отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Програми циклів спеціалізації / стажування повинні відповідати принципам доказової медицини, галузевим стандартам у сфері охорони здоров'я та вимогам до кваліфікаційних характеристик працівників охорони здоров'я. Програма включає:

- ✓ опис цільової аудиторії;
- ✓ мету заходу;
- ✓ перелік компетентностей, що набуваються або вдосконалюються;
- ✓ опис структури заходу та загальний обсяг навчального навантаження;
- ✓ форми і методи організації та проведення заходу;
- ✓ матеріально-технічне забезпечення заходу;
- ✓ форми підсумкового контролю.

Програми розробляються кафедрами ІІ медичного факультету та/або Каразінськими школами післядипломної освіти та затверджуються на період дії програми у встановленому порядку.

Обсяг навчальної роботи для циклів спеціалізації встановлюється із розрахунку 6 академічних годин на день аудиторної роботи (66,7%) та 3 академічних години на день самостійної роботи (33,3%), що при 5-денному навчальному тижні складає (5 днів на тиждень по 6 годин – 30 годин; 4 тижні в місяці по 30 годин – 120 годин на місяць):

Тривалість заходу	Академічні години			Кількість кредитів ECTS
	Аудиторні	Самостійна робота	Загалом	
1 місяць	120	60	180	6,0
2 місяці	240	120	360	12,0
3 місяці	360	180	540	18,0
4 місяці	480	240	720	24,0
5 місяців	600	300	900	30,0
6 місяців	720	360	1080	36,0
9 місяців	1080	540	1620	54,0

Навчальна робота під час циклів спеціалізації / стажування реалізується Каразінськими школами післядипломної медичної освіти у вигляді наступних **форм навчальної діяльності**:

- ✓ **лекційні заняття** є основною формою проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу;
- ✓ **практичні заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань з використанням симуляційних технологій навчання, технологій «віртуальний пацієнт» та роботи в умовах, максимально наближених до реальної клінічної практики, включаючи проведення вхідного контролю знань, вмінь та навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів освіти, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання;
- ✓ **семінарські заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих здобувачі освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів), а викладач оцінює підготовлені виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо;
- ✓ **тренінг** – активна, групова форма навчання, спрямована на розвиток певних навичок, знань, умінь та компетенцій, який відрізняється від традиційних методів навчання, таких як лекції,

орієнтацією на практичну діяльність, взаємодію учасників та рефлексію. В ході тренінгу слухачі в невеликих групах активно долучаються до процесу навчання, основна увага приділяється обміну досвідом, взаємонавчанню, розвитку конкретних навичок з використанням інтерактивних методів навчання (рольові ігри, дискусії, дебати, мозкові штурми, робота в групах тощо) на тлі зворотного зв'язку від викладача заходу;

- ✓ **дискусії** – це діалоговий процес обміну думками, аргументами та позиціями з певної проблеми, що сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, навичок аргументації та співпраці між учасниками. Цей метод допомагає поглибити знання, виявити різні точки зору, навчитися слухати співрозмовника та відстоювати власну думку в атмосфері довіри та взаємоповаги;
- ✓ **дебати** – це інтерактивна технологія, в якій команди слухачів аргументовано доводять свою позицію (тезу) та опонують аргументам суперників, а не безпосередньо один одному; це комплексна діяльність, яка сприяє розвитку критичного мислення, логічного мислення, навичок аргументації та ораторського мистецтва, а також формує громадянські якості, відповідальність та вміння працювати в команді;
- ✓ **симуляція** – метод навчання, що передбачає створення штучного середовища, яке імітує реальні умови з метою набуття слухачами практичних навичок та знань шляхом взаємодії з цим середовищем. Симуляції можуть бути різних видів, включаючи комп'ютерні симуляції (віртуальний пацієнт, симулятор клініки та інше програмне забезпечення), ситуативне навчання (розробка сценаріїв та ситуацій, які вимагають прийняття слухачами рішень та дій, що імітують реальні умови) та навчання на основі сценаріїв (взаємодія з стандартизованими пацієнтами, симуляторами або обладнанням з метою виконання завдань, які імітують реальну професійну діяльність);
- ✓ **самостійна робота** є одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, при цьому навчальний час, відведений для самостійної роботи, становить не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу (вагомим компонентом підготовки лікаря-інтерна є самостійна позааудиторна робота, яка включає в тому числі роботу з періодичною науковою літературою, світовими базами медичних знань (сайти WHO, PubMed, ResearchGate та ін.), актуальними редакціями міжнародних та національних протоколів та стандартів надання медико-профілактичної допомоги тощо).

Методами організації та проведення циклів спеціалізації / стажування є:

- ✓ **метод прямих інструкцій** (direct instruction, **пояснювально-ілюстративний метод**) – структурований педагогічний підхід, в якому викладач чітко і ясно викладає матеріал, надаючи чіткі вказівки та отримує зворотній зв'язок. Цей метод передбачає систематичний підхід до навчання, де викладач керує процесом, а слухачі активно засвоюють теоретичні знання та опановують практичні навички через повторення та практику;
- ✓ **метод спроб і помилок** – форма навчання, заснована на багаторазовому повторенні дій з метою знаходження правильного рішення, при цьому слухач під наглядом і контролем викладача повторює спроби, помиляється та на основі аналізу помилок коригує свої дії, поки не досягне бажаного результату;
- ✓ **метод навчання через спостереження (навчання шляхом імітації)** – процес засвоєння теоретичного матеріалу та оволодіння практичними навичками слухачами за допомогою спостереження за викладачем та / або іншими слухачами, забезпечуючи при цьому додатковий розвиток когнітивних та соціальних якостей слухачів, та подальшим відтворенням слухачами продемонстрованих знань чи навичок;
- ✓ **ситуаційний аналіз (кейс-метод)** – інтерактивна техніка навчання, яка базується на аналізі конкретних, часто реальних, ситуацій для розвитку у слухачів навичок вирішення проблем, аналітичного мислення та прийняття рішень. Слухачі активно включаються у процес дослідження кейсу, аналізують ситуацію, виявляють проблеми, пропонують та оцінюють різні рішення;

- ✓ **лабораторний метод** – практичний метод навчання, який передбачає виконання слухачами певних завдань, дослідів або експериментів у спеціально обладнаній лабораторії з метою глибокого засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок;
- ✓ **аналітичний метод** – процес розкладання цілого (складного) на частини (прості) для більш глибокого вивчення та розуміння кожної складової теми заходу. Метод передбачає аналіз окремих елементів, їх властивостей та взаємозв'язків із подальшим синтезом отриманих знань для цілісного сприйняття явища або поняття. Детальний аналіз частин теми заходу дозволяє слухачам виявляти взаємозалежності між простими фрагментами та формувати розуміння їх ролі у цілому;
- ✓ **синтетичний метод** – процес об'єднання невеликих фрагментів теми заходу або етапі виконання практичної навички в єдине ціле з метою формування узагальненого розуміння об'єкту вивчення та оволодіння практичною навичкою; метод часто використовується разом з аналітичним;
- ✓ **тренувальний метод** – система застосування практичних навичок шляхом цілеспрямованого, багаторазового повторення певних дій з метою досягнення автоматизації рухів або інших навчальних цілей. Тренувальні методи можуть включати вправи, імітацію, кругове тренування та інші форми, що спрямовані формування навички, удосконалення техніки та швидкості виконання тощо;
- ✓ **проблемний метод** – метод навчання, який передбачає створення умов для активної самостійної або частково самостійної пізнавальної діяльності слухачів шляхом розв'язання проблемних ситуацій. Замість прямої передачі знань, викладач створює проблемні ситуації, а слухачі самостійно або за допомогою викладача шукають шляхи їх вирішення, що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку фахового мислення;
- ✓ **евристичний метод** використовується з метою поступового наближення слухачів до самостійного вирішення пізнавальних проблем, при цьому викладач розчленовує проблемне завдання на підпроблеми, а слухачі здійснюють окремі кроки пошуку їх вирішення;
- ✓ **інші методи організації та проведення заходу.**

В програмі циклу спеціалізації / стажування обов'язково планується **поточне та підсумкове оцінювання** рівню підготовки слухачів. **Поточне оцінювання** проводиться викладачами на практичних та семінарських заняттях за результатами вивчення кожної теми. Результати оцінювання вносять в журнал реєстрації результатів навчання (журнал ведеться викладачами освітнього заходу). **Підсумкове оцінювання** проводиться для слухачів, які повністю виконали навчальний план підготовки та програму циклу / стажування у вигляді **атестації на визначення рівня знань та вмінь** з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста / спеціаліста. Атестація на визначення рівня знань та вмінь слухачів циклів спеціалізації / стажування проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками** (виконання щонайменше трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач із залученням симуляційного обладнання, стандартизованих пацієнтів тощо) та **співбесіди із спеціальності** (білети з трьома теоретичними питаннями відповідно до програми підготовки). Результати атестації оформлюються у вигляді **відомостей**, на підставі яких фахівець Центру формує **протоколи засідання атестаційної комісії**.

В програмах циклів спеціалізації / стажування обов'язково визначається **цільова аудиторія**, яка визначається контингентом слухачів з [наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями» від 25.07.2023 р. № 1347](#) для лікарів та [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112 для професіоналів у галузі охорони здоров'я / професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я.

Порядок реєстрації слухачів на цикли спеціалізації / стажування описаний у відповідних документах, оприлюднених на сайті ІІ медичного факультету.

АНОТАЦІЯ

Програма циклу спеціалізації для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», за спеціальністю «Клінічна психологія» забезпечує всебічну підготовку клінічних психологів з урахуванням вимог до кваліфікаційних характеристик професії, включає актуальні дані про психічне здоров'я, психічні, психосоматичні та поведінкові розлади, психодіагностику, психологічну корекцію та реабілітацію хворих з різними соматичними захворюваннями. У рамках курсу психологи отримають практичні навички з сучасної діагностики, складання планів лікування у складі мультидисциплінарних груп, розробки психокорекційних програм та індивідуальної психологічної та психотерапевтичної допомоги. Крім того, курс дозволить ознайомитися зі сучасними методами психологічних втручань, які ґрунтуються на засадах доказової медицини, рекомендаціях національних та міжнародних протоколів надання допомоги, останніх даних наукових досліджень та власному досвіді успішної інтеграції їх у рутинну клінічну практику.

В програму циклу спеціалізації інтегровані міждисциплінарні підходи до теоретичної підготовки клінічного психолога, відпрацювання набутих навичок в умовах реальної клінічної практики та/або в процесі розбору клінічних кейсів та власний клінічний досвід викладачів та учасників циклу, а також супервізія клінічної практики.

Набуття програмних знань та вмінь надає можливість слухачам значно покращити якість профілактики, діагностики та лікування захворювань..

ОПИС ПРОГРАМИ

Загальна інформація	
Офіційна назва програми	Програма циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія»
Структурний підрозділ	ІІ медичний факультет, Центр післядипломної медичної освіти, кафедра медичної психології
Обсяг програми	6-місячний захід: аудиторна робота – 720 академічних годин; самостійна робота – 360 академічних годин; загалом – 1080 академічних годин, 36,0 кредитів ECTS
Мова викладання	Українська
Передумови навчання	Надання особою регламентованого переліку документів для реєстрації на освітній захід, укладання договору про надання освітньої послуги, відповідність рівню освіти та спеціальності цільовій аудиторії заходу, наявність первинної або вторинної лікарської спеціалізації відповідно до вимог до контингенту слухачів, встановленим Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347 чи Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою, затверджений

	наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112	
Мінімальна та максимальна кількість слухачів в групі	8-15 слухачів	
Форми навчання	Інституційна очна (денна або вечірня) форма навчання з обов'язковою особистою присутністю слухачів на місці проведення заходу; дистанційна з участю слухачів в режимі реального часу; змішана форма навчання (очна та дистанційна)	
Оцінка результатів навчання	Поточний контроль результатів навчання; атестація на визначення рівню знань та вмінь за результатами співбесіди за спеціальністю та іспиту з оволодіння практичними навичками з присвоєнням / підтвердженням звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста	
Інтернет-адреса місця постійного розміщення сертифікатної освітньої програми	Офіційний веб-сайт ІІ медичного факультету	
Мета програми		
Підвищення рівню фахової компетентності, теоретичної підготовки та оволодіння практичними навичками слухачами освітнього заходу з метою набуття ними кваліфікації спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу з виконанням вимог до кваліфікаційних характеристик відповідної професії відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78. Охорона здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2022 р. № 117 та відповідно до вимог професійних стандартів (у разі наявності)		
Загальні компетентності (ЗК), що вдосконалюються та/або набуваються:		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності	
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення	
ЗК7	Здатність працювати в команді	
ЗК8	Здатність до міжособистісної взаємодії	
ЗК9	Здатність спілкуватись іноземною мовою	
ЗК10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології	
ЗК11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел	
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	
ЗК13	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем	
ЗК14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	

ЗК15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Фахові компетентності (ФК), що вдосконалюються та/або набуваються:	
ФК1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
ФК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів
ФК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання
ФК4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань
ФК7	Здатність до діагностування невідкладних станів
ФК8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги
ФК9	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів
ФК10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій
ФК11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
ФК12	Здатність до визначення тактики ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Навички консультування з питань планування сім'ї та підбору метода контрацепції
ФК13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів
ФК14	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб
ФК15	Здатність до проведення експертизи працездатності
ФК16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
ФК17	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції
ФК18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів
ФК19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг

ФК20	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації
ФК21	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
ФК22	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів
ФК23	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я
ФК24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
ФК25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів
ФК26	Здатність здійснювати наукову та/або науково-педагогічну діяльність у сфері охорони здоров'я
Результати навчання (РН):	
РН1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності
РН2	Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я
РН3	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем
РН4	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання
РН5	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу, враховуючи вік пацієнта
РН6	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я
РН7	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань

PH8	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу
PH9	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями, враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміння обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи
PH10	Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH11	Визначати підхід, план та тактику ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH12	Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм
PH13	Проводити оцінку та моніторинг розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем
PH14	Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомоги при невідкладних станах в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування
PH15	Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах
PH16	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі
PH17	Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм

PH18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів
PH19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення
PH20	Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань
PH21	Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію
PH22	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я
PH23	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення
PH24	Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності
PH25	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефаківців
PH26	Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги
PH27	Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів
PH28	Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки
PH29	Планувати, організовувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організовувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики
Особливості програми	
Цільова аудиторія слухачів	Для осіб, які здобули вищу освіту другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія»
Документ про успішне виконання програми	Сертифікат спеціаліста

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Компоненти програми	Загальна кількість годин	Аудиторна робота		Самостійна робота
		Лекційні заняття	Практичні заняття	
Модуль 1: Правові та теоретико-методологічні основи клінічної психології				
Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності	4	2	2	
Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я	28	22	2	4
Тема 3. Загальна проблематика клінічної психології.	8	2	2	4
Тема 4. Основи нейробіології.	18	8	6	4
Тема 5. Основи психофізіології.	26	8	14	4
Тема 6. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів.	6	2		4
Тема 7. Критерії диференціації норми і патології в клінічній психології.	8	2	2	4
Тема 8. Основи психопатології.	18	4	10	4
Тема 9. Основи пато психології.	18	10	4	4
Тема 10. Основи нейропсихології.	16	8	4	4
Тема 11. Основи соматопсихології.	18	8	6	4
ЗАЛІК МОДУЛЬ 1	22		2	20
Модуль 2: Основи клінічної та нейропсихологічної діагностики				
Тема 12. Клінічне інтерв'ю (принципи побудови)	8	2	2	4
Тема 13. Методологія психологічного дослідження.	14	4	6	4
Тема 14. Патопсихологічна оцінка порушень когнітивних процесів (пам'ять, увага, сприйняття, мислення).	18	2	12	4
Тема 15. Патопсихологічна оцінка порушень емоційної та вольової сфери.	14	4	6	4
Тема 16. Патопсихологічна оцінка порушень особистісно-психологічних особливостей.	14	4	6	4
Тема 17. Нейропсихологічна діагностика	18	6	8	4
Тема 18. Нейропсихологічна діагностика в дитячому віці	14	4	6	4
Тема 19. Патопсихологічні синдромо-комплекси. Заключення за результатами пато психологічного дослідження.	16	4	8	4
ЗАЛІК МОДУЛЬ 2	10		2	8
Модуль 3: Методи психологічного консультування, корекції та терапії				
Тема 20. Перша психологічна допомога.	10	2	4	4
Тема 21. Кризове психологічне консультування.	12	4	4	4
Тема 22. Психологічні втручання низької інтенсивності.	28	4	20	4
Тема 23. Психологічне консультування (принципи, особливості, різновиди).	16	4	8	4
Тема 24. Психокорекція (принципи, особливості, різновиди).	18	6	8	4
Тема 25. Основи психотерапії	28	12	12	4
Тема 26. Основи психофармакотерапії.	8	2	2	4

ЗАЛІК МОДУЛЬ 3	10		2	8
Модуль 4: Основи клінічного ведення психічних та поведінкових розладів у загальномедичній практиці: протоколи mhGAP				
Тема 27 Вступ до програми mhGAP: цілі, структура. Основні принципи допомоги та клінічної практики: ефективні навички комунікації, принцип забезпечення поваги та гідності. Етапи ведення ПНПР-розладів	8	2	2	4
Тема 28 Комплексний підхід до ведення пацієнтів з депресією та самошкодуючою/ суїцидальною поведінкою: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP	10	2	4	4
Тема 29. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з розладами вживання психоактивних речовин : оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.	8	2	2	4
Тема 30. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з іншими важливими скаргами на стан психічного здоров'я: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP (медично непояснювані скарги на стан здоров'я). Психічне здоров'я в умовах гуманітарних криз: ведення гострої реакції на стрес, горя, ПТСР.	10	2	4	4
Тема 31. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з психозом: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.	10	2	4	4
Тема 32. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з епілепсією: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.	10	2	4	4
Тема 33. Комплексний підхід до ведення дитячих та підліткових психічних та поведінкових розладів: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP. Підтримка та залучення родини.	12	4	4	4
Тема 34. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з деменцією: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.	10	2	4	4
ЗАЛІК МОДУЛЬ 4	10		2	8
Модуль 5: Клінічна психопатологія та нозологічна структура психічних розладів за МКХ-11				
Тема 35. Міжнародна статистична класифікація хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям, одинадцятий перегляд.	6	2		4
Тема 36. Порушення нейропсихічного розвитку	16	6	6	4
Тема 37. Шизофренія та інші первинні психотичні розлади	14	4	6	4
Тема 38. Кататонія	6	2		4
Тема 39. Афективні розлади	12	4	4	4
Тема 40. Розлади, пов'язані з тривогою та страхом.	14	4	6	4
Тема 41. Обсесивно-компульсивні та подібні розлади.	8	2	2	4
Тема 42. Розлади, що специфічно пов'язані зі стресом.	14	6	4	4
Тема 43. Дисоціативні розлади.	8	2	2	4
Тема 44. Розлади харчування та харчової поведінки.	8	2	2	4
Тема 45. Розлади природних відправлень.	6	2		4
Тема 46. Розлади тілесних відчуттів та переживань.	10	2	4	4

Тема 47. Розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та адиктивної поведінки.	14	4	6	4
Тема 48. Розлади контролю спонукань. Деструктивні та дисоціальні поведінкові розлади.	12	4	4	4
Тема 49. Розлади особистості	12	4	4	4
Тема 50. Парафілійні розлади	12	4	4	4
Тема 51. Нейрокогнітивні розлади.	18	8	6	4
Тема 52. Психічні та поведінкові розлади, пов'язані з вагітністю, пологами та післяпологовим періодом.	8	2	2	4
Тема 53. Клінічна практика під супервізією	34		28	6
ЗАЛІК МОДУЛЬ 5	10		2	8
Модуль 6. Основи клінічної психотравматології				
Тема 54. Клінічна психологія воєнного часу: стрес та аластатичне навантаження	12	4	4	4
Тема 55. Феноменологія травматичних розладів: патопсихологічні механізми та захисні реакції	10	4	2	4
Тема 56. Нейрофізіологічні основи психотравматології та реконсолідація пам'яті	12	4	4	4
Тема 57. Доказові алгоритми клініко-психологічних інтервенцій при травматичних розладах	12	4	4	4
Тема 58. Клініко-психологічний супровід родин військовослужбовців: стратегії та інтервенції	10	2	4	4
Тема 59. Психологія втрати та горювання: клінічні підходи у роботі з сім'ями загиблих та зниклих безвісти	10	2	4	4
Тема 60. Психологічна допомога сім'ям ветеранів у процесі реінтеграції	10	2	4	4
Тема 61. Діагностика та психокорекція психоемоційного стану сімей військовослужбовців у системі медико-психологічної допомоги	10	2	4	4
Тема 62. Профілактика професійного вигорання та вторинної травматизації фахівців соціономічної сфери	10	2	4	4
ЗАЛІК МОДУЛЬ 6	10		2	8
Модуль 7: Міждисциплінарна клінічна практика та інтегративні підходи до надання медико-психологічної допомоги				
Тема 63. Психологічна реабілітація як гуманітарна модель медицини: принципи, підходи, етапи.	8	2	2	4
Тема 64. Нейропсихологічна реабілітація і абілітація.	16	6	8	2
Тема 65. Психолого-педагогічна абілітація дітей.	12	4	6	2
Тема 66. Запобігання та протидія домашньому насильству і насильству за ознакою статі.	12	4	4	4
Тема 67. Медико-психологічні аспекти внутрішніх хвороб.	12	4	4	4
Тема 68. Медико-психологічні аспекти в акушерстві і гінекології	12	4	4	4
Тема 69. Медико-психологічні аспекти сексуальності, сексуальної поведінки та сексуального здоров'я та його порушень.	12	4	4	4
Тема 70. Медико-психологічні аспекти в хірургічній практиці.	10	2	4	4
Тема 71. Медико-психологічні аспекти онкологічної патології.	12	4	4	4
Тема 72. Медико-психологічні аспекти неврологічної патології.	10	2	4	4
Тема 73. Медико-психологічні аспекти в педіатрії.	10	2	4	4
Тема 74. Медико-психологічні аспекти паліативної допомоги.	12	4	4	4
Тема 75. Медико-психологічні аспекти девіантної поведінки.	12	4	4	4

Тема 76. Психологічна допомога пацієнтам з суїцидальною поведінкою	12	4	4	4
Тема 77. Психогігієна зміцнення та психопрофілактика порушень психічного здоров'я фахівців.	12		8	4
Тема 78. Етичні та деонтологічні аспекти роботи клінічного психолога	18	6	8	4
ЗАЛІК МОДУЛЬ 6	10		2	8
Атестаційна науково-практична робота	30		30	
Іспит з оволодіння практичними навичками.	2	0	2	0
Співбесіда зі спеціальності.	2	0	2	0
Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу спеціалізації	2	0	2	0
ВСЬОГО:	1080	284	436	360
Аудиторне навантаження – 720 академічних годин; самостійна робота слухачів – 360 академічних годин; загальний обсяг сертифікатної програми – 1080 академічних годин (36,0 кредитів ECTS)				

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовний модуль 1: Правові та теоретико-методологічні основи клінічної психології

Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності.

Актуальність тематики освітнього заходу. Кваліфікаційна характеристика професії. Ознайомлення слухачів з програмою, метою, змістом сертифікатної освітньої програми. Брифінг.

Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я.

Чинні нормативно-правові акти, що визначають діяльність клінічного психолога. Актуальні редакції постанов Кабінету міністрів України та Міністерства охорони здоров'я України. Основи законодавства про Національну службу здоров'я України. Нормативно-правове регулювання професійної взаємодії кластерів системи охорони здоров'я України.

Тема 3. Загальна проблематика клінічної психології.

Клінічна психологія як одна з основних галузей медичної та психологічної науки. Прикладні можливості клінічної психології та її профілактична спрямованість. Клінічні вияви психічної норми і патології. Історія світової і вітчизняної клінічної психології, її сучасний стан в Україні та перспективи подальшого розвитку. Основи психологічного впливу у клініці та деонтологічна робота клінічного психолога.

Тема 4. Основи нейробіології.

Предмет дослідження та методи нейробіології. Нервова система як морфо-функціональна основа психічних процесів. Еволюція нервової системи: філогенез та онтогенез. Загальний план будови нервової системи. Мікроструктура нервової тканини. Нейронні механізми біоелектричних явищ в нервовій тканині. Мембранний потенціал спокою, потенціал дії. Синапс як місце функціонального контакту клітин. Рефлекси та їх адаптивна роль. Рефлекторна дуга як анатомічна основа рефлексу. Структурно-функціональні особливості спинного та головного мозку. Залучення різних структур мозку до реалізації психічних процесів.

Тема 5. Основи психофізіології.

Предмет, методи та завдання психофізіології. Сутність та шляхи вирішення психофізіологічної проблеми. Системні засади психофізіології. Загальні властивості сенсорних систем і процесів. Основні функції сенсорної системи та стадії сенсорного процесу: виявлення сигналів, розрізнення, передача, перетворення, кодування, детектування ознак сенсорного образу і його впізнання. Структурно-функціональна організація сенсорних систем. Психофізіологія емоцій: фізіологічна структура, нейрофізіологічні основи, нейрохімія та теорії емоцій. Експресія емоцій на обличчі як засіб невербального спілкування. Психофізіологія когнітивних процесів. Психофізіологічні механізми уваги. Декларативна та процедурна системи збереження інформації. Нейрофізіологія та структурно-функціональна основа процесів пам'яті. Пам'ять і стрес. Полівагальна теорія Стівена Порджеса як теоретична основа сучасної терапії психічних травм.

Тема 6. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів.

Психопатологічні явища і феномени. Принципи розмежування психологічних феноменів і психопатологічних симптомів. Феноменологічні принципи. Складові феноменологічного методу діагностики. Феномен як предмет дослідження

Тема 7. Критерії диференціації норми і патології в клінічній психології.

Поняття норма, патологія, здоров'я. Поняття, критерії та компоненти психічного здоров'я. Основні принципи-альтернативи: хвороба-особистість, реакція-стан-розвиток, психотичне-непсихотичне, екзогенне-ендогенне - психогенне, дефект - одужання - хроніфікація, адаптація - дезадаптація, негативне - позитивне, компенсація - декомпенсація

Тема 8. Основи психопатології.

Предмет психопатології. Порушення відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії. Порушення сприймань: ілюзії, галюцинації. Психосенсорні порушення: метаморфопсії, аутометаморфопсії. Патологія пам'яті: гіпермнезія, гіпомнезія, втрата пам'яті - амнезія (репродуктивна, ретроградна, антероградна, фіксуєча, прогресуюча). Парамнезії. Порушення мислення за темпом (сповільнення, зупинка, прискорення), за логічним зв'язком. Нав'язливі ідеї. Надцінні ідеї. Маячні ідеї. Індуковані маячні ідеї. Первинні маячні ідеї (інтерпретативні), вторинні маячні ідеї (почуттєві). Порушення інтелекту: деменція, розумова відсталість, межова розумова відсталість, інфантилізм. Порушення сили емоцій - патологічне посилення та патологічне послаблення емоцій. Порушення стійкості емоцій. Порушення адекватності емоцій. Депресивні та маніакальні стани. Сомато-вегетативні ознаки емоційних розладів. Вольові розлади: абулія, гіпобулія, гіпербулія, парабулії. Розлади уваги. Розлади потягів. Компульсивні та obsесивні потяги. Амбівалентність. Психомоторні розлади: збудження, ступор, паракінезії. Синдроми пригнічення свідомості: непритомність, обнубіляція, сомнолетність, оглушення, сопор, кома. Синдроми потьмарення свідомості: деліріозний, онейроїдний, аментивний, синдром сутінкового стану свідомості.

Тема 9. Основи патопсихології.

Поняття, предмет, завдання, історія розвитку патопсихології. Патопсихологічний аналіз розладів сприйняття: агнозії, псевдоагнозії. Порушення пам'яті: обсягу, точності, міцності запам'ятовування, процесів пам'яті. Порушення довільного та мимовільного запам'ятовування, безпосередньої і опосередкованої, короткотривалої і довготривалої пам'яті, динамічного компоненту пам'яті. Порушення пам'яті як мнестичної діяльності. Основні варіанти порушень мислення при психічних розладах: порушення операційної та динамічної сторін мислення, порушення мотиваційного компоненту та критичності мислення. Порушення уваги та розумової працездатності. Основні варіанти порушень мотиваційної сфери особистості. Порушення ієрархії потребово-мотиваційної сфери. Формування нової патологічної потреби (мотиву). Порушення функцій сенсоутворення та спонукання мотивів. Патологія характеру у

хворих з різними психічними розладами. Розлади особистості як самостійна клінічна форма. Розлади самосвідомості: вітальності, активності, ідентичності, цілісності, меж самосвідомості. Синдром деперсоналізації, дисморфобічний синдром. Розлади статевої самосвідомості.

Тема 10. Основи нейропсихології.

Історія розвитку клінічної нейропсихології. Анатомо-фізіологічні основи ВПФ. Теорія системно-динамічної локалізації ВПФ О. Лурія. Функціональні системи ВПФ (гнозис, праксис, увага, пам'ять, мислення, мовлення) та їх мозкова організація. Нейропсихологія рахунку, письма і читання. Факторно-синдромний нейропсихологічний аналіз. Функціональні та анатомічні нейропсихологічні синдроми. Гнозис. Агнозії. Праксис. Апраксії. Мовлення. Афазії, алексії, аграфії. Інтелектуальна діяльність як процес вирішення задач та її порушення. Акалькулії. Увага і пам'ять, їх модально-специфічні та неспецифічні порушення. Емоційно-особистісна сфера та її порушення в клінічній нейропсихології. Нейропсихологічні синдроми при локальних ураженнях головного мозку. Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях головного мозку. Вікова клінічна нейропсихологія. Розвиток ЦНС та формування мозкової організації ВПФ в онтогенезі. Дитячі нейропсихологічні синдроми функціональної несформованості та дефіцитарності. Нейропсихологія старіння. Нейропсихологічні синдроми при старінні.

Тема 11. Основи соматопсихології.

Психологія соматичного хворого як галузь клінічної психології. Біомедична та біопсихосоціальна модель хвороби і здоров'я. Проблема психосоматичних та соматопсихічних взаємовідносин. Поняття про психосоматику. Поняття та види психосоматичних розладів. Теоретичні підходи у психосоматиці: психоаналітичні концепції; концепція особистісних профілів Ф.Данбар; теорія психосоматичної специфічності Ф. Александера; концепція втрати об'єкту Фрайбергера; теорія алексетимії Немайя, П. Сіфнеуса; психосоматична концепція Г.Аммона; теорія стресу Г. Сельє; нейрогуморальна теорія (Х.Сельє, Г. Енджел); кортико-вісцеральна теорія (К.Биков, І.Курцин). Вплив соматичної хвороби на психіку людини. Соматопсихічні розлади. Основні шляхи патогенного впливу соматичної хвороби на психіку: власне соматогенний та психогенний. Механізм «замкнутого кола», «психосоматичного циклу». Хронічна соматична хвороба як патогенний чинник. Порушення психіки при соматичних захворюваннях. Внутрішня картина хвороби (ВКХ): поняття, структура, класифікації. Методи дослідження ВКХ. Фактори, що впливають на формування та функціонування ВКХ. Психологія болю. Поняття, функції та види болю. Больова поведінка, переживання болю. Психалгії, фантомний біль, душевний біль. Психологічні особливості хворих із різними соматичними захворюваннями.

Змістовний модуль 2. Основи клінічної та нейропсихологічної діагностики

Тема 12. Клінічне інтерв'ю (принципи побудови).

Клінічне інтерв'ю: поняття, завдання. Інсайт-орієнтоване (психодинамічне) та симптом-орієнтоване (описове) інтерв'ю: визначення, мета, методи. Принципи, структура клінічного інтерв'ю, характеристика етапів. Стилi інтерв'ю: недоліки та переваги.

Тема 13. Методологія психологічного дослідження.

Поняття про методологію дослідження. Мета, завдання та основні принципи побудови патопсихологічного дослідження. Структура патопсихологічного дослідження. Методи патопсихологічного дослідження: класифікації, правила підбору. Психологічний аналіз історії життя та хвороби пацієнта. Клінічна бесіда та спостереження. Вивчення продуктів діяльності хворого. Експеримент в клінічній психології, його особливості. Експериментально-психологічне обстеження хворого. Поняття про психодіагностику, психологічний діагноз. Основні підходи у психодіагностиці: об'єктивний, суб'єктивний, проєктивний. Стандартизація, валідність, надійність тестових методик. Причини діагностичних помилок.

Тема 14. Патопсихологічна оцінка порушень когнітивних процесів (пам'ять, увага, сприйняття, мислення).

Методи діагностики порушень сприйняття. Порушення, пов'язані з розпадом цілісності образу. Порушено сприйняття як діяльності, псевдоагнозії. Методи дослідження пам'яті: арифметичний тест, «заучування 10 слів», «опосередковане запам'ятовування». Методи дослідження уваги: рахування за Крепеліним, методика «віднімання», таблиці Шульте, методика Мюнстерберга. Методи діагностики мислення: методика класифікації предметів, методика «Четвертий зайвий», порівняння понять, виділення суттєвих ознак, методика Піктограми, методика Еббінгауза, методика розуміння змісту прислів'їв і метафор, методика розуміння розповідей, методика розуміння сюжетних малюнків, методика встановлення послідовності подій, асоціативний експеримент. Шкала дослідження психічного статусу (Mini-Mental State Examination – MMSE). Монреальська шкала когнітивних функцій (МОСА-тест). Вимірювання інтелекту

Тема 15. Патопсихологічна оцінка порушень емоційної та вольової сфери.

Загальна характеристика методів патопсихологічної оцінки порушень емоційно-вольової сфери особистості. Спостереження, суб'єктивний звіт хворого як методи дослідження емоційно-вольової сфери. Шкали, опитувальники та проєктивні методи дослідження емоційно-вольової сфери. Шкальні методи оцінки манії (YMRS), депресії (BDI, PHQ-9), тривоги і тривожності (HARS, HADS, Спілбергера-Ханіна, SAS), інших психічних станів (фрустрації, ригідності, агресії) та вольових якостей особистості. Проєктивні методи дослідження емоційно-вольової сфери (тест Люшера, тест Р.Темл, М. Доркі, В. Амена, «Людина під дощем» Методи дослідження розладів харчової поведінки (EDI-3, DEBQ). Методи оцінки схильності до девіантної поведінки.

Тема 16. Патопсихологічна оцінка порушень особистісно-психологічних особливостей.

Класифікація методів дослідження особистості. Особливості спостереження, клінічної бесіди, експериментальних методів, опитувальників та проєктивних методів при оцінці порушень особистості. Патопсихологічне дослідження рівня домагань (Ф. Норре, Шварцландера), самооцінки (Дембо-Рубінштейн, С.Будассі), мотивації та внутрішніх конфліктів (методика О.Фанталової, незакінчені речення, ТАТ), механізмів психологічного захисту (ІЖС), типів та властивостей особистості (тест Шмішека, ПДО, MMPI, С.Розенцвейга, Hand-test).

Тема 17. Нейропсихологічна діагностика.

Організація і структура нейропсихологічного дослідження. Збір анамнезу та клінічна бесіда. Протокол розгорнутого нейропсихологічного обстеження за О. Лурія. Узагальнення даних нейропсихологічного дослідження і якісний факторно-синдромний аналіз. Структура нейропсихологічного висновку. Стандартизовані методи нейрокогнітивної оцінки.

Тема 18. Нейропсихологічна діагностика в дитячому віці.

Організація і структура нейропсихологічного обстеження в дитячому віці. Структуроване опитування батьків для вивчення особливостей розвитку дитини. Протоколи обстеження дітей різних вікових категорій. Методи скринінгової функціональної оцінки розвитку.

Тема 19. Патопсихологічні синдромо-комплекси. Заключення за результатами патопсихологічного дослідження.

Поняття патопсихологічного синдрому. Відмінності між патопсихологічними та психопатологічними синдромами. Психологічна структура патопсихологічного синдрому. Класифікація патопсихологічних синдромів М.М.Станшевського, В.В. Гульдана. Класифікація патопсихологічних реєстр-синдромів В.М.Блейхера. Клініко-психологічний аналіз шизофренічного патопсихологічного синдрому. Олігофренічний патопсихологічний синдром.

Афективно-ендогенний та афективно-екзогенний патопсихологічні синдроми. Структура особистісно-аномального патопсихологічного синдрому. Психогенно-психотичний і психогенно-невротичний реєстр-синдроми. Методи психологічної діагностики патопсихологічних синдромів. Принципи побудови заключення за результатами патопсихологічного дослідження.

Змістовний модуль 3. Методи психологічного консультування, корекції та терапії.

Тема 20. Перша психологічна допомога.

Короткий історичний огляд створення першої психологічної допомоги. Визначення та особливості першої психологічної допомоги. Кому потрібно надавати першу психологічну допомогу. Хто, де і як може надавати першу психологічну допомогу. Відмінності першої психологічної допомоги від інших видів психологічної допомоги. Завдання першої психологічної допомоги. Ключові ідеї першої психологічної допомоги. Принципи першої психологічної допомоги. Елементи першої психологічної допомоги. Піраміда психосоціальних інтервенцій. протоколи надання першої психологічної допомоги.

Тема 21. Кризове психологічне консультування.

Поняття кризи. Типи криз. Критична ситуація. Типи критичних ситуацій. Поняття стресу. Типи реакції на стрес. Поняття фрустрації. Поняття конфлікту. Психологічна травма. Суб'єктивні моделі кризи. Динаміка кризи. причини кризи: суб'єктивні чинники, Психологічні особливості кризи. кризові стани. Компоненти кризового стану. Ситуативно-типологічні ознаки формування реакцій на кризову ситуацію. Кризова інтервенція. Методологічний простір кризового консультування: психологічний вплив, психологічне консультування, кризове психологічне консультування. Мета та завдання кризового консультування. моделі кризового консультування: гомеостатична, парціальна, теоретична, адаптивна, міжособистісна, екологічна. Класифікація кризових ситуацій. Простір кризи у кризовому консультуванні. Технологія кризового консультування. Зовнішня та внутрішня логіки опанування кризою. Сеттінг кризового консультування. Техніки кризового консультування. Схема втручання при кризі. Особистісні та професійні вимоги до кризового консультанта.

Тема 22. Психологічні втручання низької інтенсивності.

Універсальне охоплення медичними послугами як пріоритет програми роботи ВООЗ. Піраміда організації послуг для їх оптимального поєднання у сфері психічного здоров'я. Модель психосоціальної допомоги в медзакладах. Психологічні втручання низької інтенсивності: загальна характеристика, мета, роль та переваги в структурі надання психосоціальної допомоги. Курс управління стресом «Самодопомога Плюс»: методологія, організація, структура, підготовка фасілітаторів, мета, ключові навички. Мультикомпонентна поведінкова терапія Управління проблемами +: методологія, організація, структура, мета, основні елементи. Програми «Групова міжособистісна терапія» та «Здорове мислення – когнітивно-поведінкова терапія перинатальної депресії».

Тема 23. Психологічне консультування (принципи, особливості, різновиди).

Теоретичні основи психологічного консультування. Консультативна психологія. Консультування як вид психологічної допомоги. Мета психологічного консультування. Завдання психологічного консультування. Принципи психологічного консультування. Позиція консультанта відносно клієнта. Моделі консультативної допомоги. Сфери застосування психологічного консультування. Види психологічного консультування. Особистісні якості психолога - консультанта. Професійна підготовка психолога - консультанта. Технологія та етапи проведення консультативної бесіди. Техніки психологічного консультування. П'ятиступенева модель інтерв'ю. Консультативний контакт. Перенесення і контрперенесення в психологічному консультуванні. Проблема опору в психологічному консультуванні.

Тема 24. Психокорекція (принципи, особливості, різновиди).

Визначення психокорекції. Психокорекція як вид психологічної допомоги. Співвідношення понять "психокорекція" і "психотерапія". Гуманістична концепція психологічного здоров'я: структура і рівні. Цілі й завдання психокорекційної роботи. Зміст психокорекції. Методи психокорекції. Основні принципи психокорекції. Види психокорекції: за характером спрямованості, за змістом, за формою, за наявністю програм, за характером керування коригуючим впливом, за тривалістю, за масштабом завдань. Основні етапи психокорекції. Основні форми психокорекції: індивідуальна та групова. Оцінка ефективності психокорекційних заходів.

Тема 25. Основи психотерапії.

Визначення психотерапії. Історія розвитку психотерапії. Моделі психотерапії. Фактори психотерапевтичного впливу. Класифікація методів психотерапії. Дві моделі взаємин психотерапевта і пацієнта. Принципи психотерапії. Показання і протипоказання до окремих видів психотерапії. Теоретичні основи, сутність, методи поведінкової терапії. Сутність когнітивної психотерапії, зміст терапевтичного процесу: стратегія, методи, техніки. Мотиваційне інтерв'ю: методологія, принципи, інструменти, структура. Сутність психодинамічної психотерапії. Техніки психоаналізу. Предмет та завдання арт-терапії. Функції арт-терапії (за Н.Є. Пурніс): діагностична, комунікативна, регуляторна, когнітивна, корекційна, розвивальна. Специфічні особливості арт-терапії: метафоричність, тріадичність, ресурсність. Сутність та техніки клієнт-центрованої терапії. Сутність та техніки гештальт-терапії. Теорія парадоксальних змін. Сугестивна психотерапія: сутність, види, техніки

Тема 26. Основи психофармакотерапії.

Принципи терапії психічних розладів. Психофармакотерапія, класифікація загальних груп лікарських засобів: антипсихотики, транквілізатори, антидепресанти, ноотропи, психостимулятори, протисудомні препарати, коректори.

Змістовний модуль 4. Основи клінічного ведення психічних та поведінкових розладів у загальномедичній практиці (mhGAP)

Тема 27. Вступ до програми mhGAP: цілі, структура. Основні принципи допомоги та клінічної практики: ефективні навички комунікації, принцип забезпечення поваги та гідності Етапи ведення ПНПР-розладів

Програма дій з подолання прогалин у сфері психічного здоров'я (mhGAP). Керівництво mhGAP: цільова аудиторія, модулі керівництва та підрозділи (оцінка, ведення та подальший супровід), ключові компетентності, алгоритми використання. Основні принципи допомоги та клінічної практики. Навички ефективної комунікації. Принцип забезпечення поваги та гідності людей з ПНПР-розладами. Загальні принципи допомоги та клінічної практики. Практичне застосування ефективних навичок комунікації. Забезпечення поваги та гідності людей з пріоритетними ПНПР-розладами. Проведення оцінки на наявність пріоритетних ПНПР-розладів. Оцінка стану фізичного здоров'я у людей з ПНПР-розладами та надання відповідної допомоги. Оцінка впливу насильства та гендерного насильства на стан психічного здоров'я та надання відповідної допомоги. Піраміда IASC щодо втручань у сфері психічного здоров'я та психоціальної підтримки за надзвичайних станів. Основні принципи клінічної практики. Етапи ведення ПНПР-розладів. Принципи ведення пріоритетних ПНПР-розладів. Етапи ведення ПНПР-розладів. Надання психоціальних втручань людям з пріоритетними ПНПР-розладами, а також їх піклувальникам. Скерування до спеціалістів та сторонніх організацій, що надають допомогу людям з ПНПР-розладами. Надання фармакологічного втручання при пріоритетних ПНПР-розладах з урахуванням особливостей різних груп населення. Навички планування та проведення подальшого супроводу людей з ПНПР-розладами.

Тема 28. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з депресією та самоушкоджувальною/ суїцидальною поведінкою: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP

Поширені ознаки при депресії. Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність депресії, соціоекономічний вплив та вплив родини, зв'язок з іншими соматичними захворюваннями, непрацездатність і смертність. Чинники розвитку. Клінічна картина. Оцінка проявів депресії. Диференційна діагностика з біполярним афективним розладом та горем. Діагностика супутніх ПНПР-розладів. Ведення пацієнтів з депресією. Психосоціальні втручання: психоосвіта, робота над зниженням рівня стресу та посилення соціальної підтримки, посилення функціонування у повсякденній діяльності та у житті спільноти, короткотривала психологічна допомога. Фармакологічні втручання. Подальший супровід пацієнтів з депресією. Психосоціальні втручання: психоосвіта (інформування про нормальні реакції на втрату, стадії горя), емоційна підтримка (створення безпечного середовища для висловлення почуттів), посилення соціальної підтримки, робота зі стресом (техніки релаксії, поступове повернення до повсякденної діяльності). Фармакологічні втручання. Подальший супровід: моніторинг стану пацієнта для виявлення ознак ускладненого горя, сприяння адаптації до нових життєвих умов та заходи для повернення до активного соціального та емоційного життя.

Опорні поняття розділу mhGAP «Самоушкодження/суїцид». Чинники ризику: громада, система охорони здоров'я, соціальні та індивідуальні стосунки. Захисні чинники: родина та соціальні стосунки, релігійні та культурні переконання, залучення громади, попередні моделі поведінки. Оцінка наявності самоушкодження/суїциду. Діагностика супутніх ПНПР-розладів.

Ведення пацієнтів з самоушкоджувальною та суїцидальною поведінкою: з серйозним медичним самоушкодженням, при безпосередній загрозі самоушкодження/суїциду та при ризику самоушкодження/суїциду. Проведення оцінки невідкладних станів з розділу mhGAP «Самоушкодження/суїцид», невідкладні втручання. Психосоціальні втручання та подальший супровід.

Тема 29. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з розладами вживання психоактивних речовин: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.

Розлади, пов'язані з вживанням психоактивних речовин. Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність вживання психоактивних речовин, соціоекономічний вплив, зв'язок з іншими розладами, вплив на родину, непрацездатність, смертність. Чинники розвитку: біологічні, психологічні, соціальні. Оцінка проявів гострої інтоксикації, шкідливого вживання, залежності, передозування, абстиненції та толерантності. Диференційна діагностика з іншими психічними та соматичними розладами. Психосоціальні втручання: психоосвіта, робота з підтримкою соціальних зв'язків, зниження стресу, мотиваційне інтерв'ю. Техніки мотиваційного інтерв'ю. Фармакологічні втручання: детоксикація, замісна терапія. Подальший супровід пацієнтів з розладами, пов'язаними з вживанням психоактивних речовин. Невідкладні стани, пов'язані з вживанням психоактивних речовин.

Тема 30. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з іншими важливими скаргами на стан психічного здоров'я: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP (медично непояснювані скарги на стан здоров'я). Психічне здоров'я в умовах гуманітарних криз: ведення гострої реакції на стрес, горя, ПТСР.

Тривожні розлади. Психосоматичні та соматоформні розлади. Поширені ознаки при тривожних розладах, психосоматичних та соматоформних. Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність тривожних розладів, психосоматичних та соматоформних розладів, соціоекономічний вплив та вплив родини, зв'язок з іншими соматичними захворюваннями. Чинники розвитку. Клінічна картина. Оцінка проявів тривожних розладів, психосоматичних та соматоформних розладів. Диференційна діагностика. Діагностика супутніх ПНПР-розладів. Ведення пацієнтів з тривожними розладами, психосоматичними та соматоформними

розладами. Психосоціальні втручання: психоосвіта, робота над зниженням рівня стресу та посилення соціальної підтримки, посилення функціонування у повсякденній діяльності та у житті спільноти, короткотривала психологічна допомога. Фармакологічні втручання. Подальший супровід пацієнтів з тривожними розладами, психосоматичними та соматоформними розладами. Клінічна картина та оцінка проявів стресового розладу, горя та посттравматичного стресового розладу. Визначення значущих симптомів стресу, що порушують повсякденне функціонування. Ведення пацієнтів при гострому стресовому розладі, горі та посттравматичному стресовому розладі. Психосоціальні втручання: психоосвіта, робота над зниженням рівня стресу та посилення соціальної підтримки, посилення функціонування у повсякденній діяльності та у житті спільноти, короткотривала психологічна допомога. Подальший супровід пацієнтів при гострому стресовому розладі, горі та посттравматичному розладі.

Тема 31. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з психозом: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.

Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність психозів, вплив на якість життя, соціо-економічні аспекти, вплив на родину, працевздатність. Чинники розвитку: біологічні, стресові фактори, травматичні переживання. Оцінка проявів психозу: галюцинації, марення, порушення мислення, порушення сприйняття реальності, емоційні зміни. Диференційна діагностика. Психосоціальні втручання: психоосвіта, підтримка соціальних зв'язків, надання безпечного середовища, робота зі стресом і соціальною підтримкою. Фармакологічні втручання: антипсихотики, контроль за побічними ефектами, адаптація терапії до стану пацієнта. Подальший супровід пацієнтів з психозами: реабілітація, планування довгострокового супроводу, план відновлення для покращення повсякденного функціонування.

Тема 32. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з епілепсією: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.

Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність, вплив на якість життя, соціо-економічні аспекти, вплив на родину, працевздатність. Чинники розвитку: генетичні, біологічні, травматичні. Оцінка проявів епілепсії (приступи, види нападів) та ведення пацієнтів. Надання допомоги при невідкладних станах. Диференційна діагностика з іншими неврологічними і психічними розладами. Психосоціальні втручання: психоосвіта, зниження стресу, покращення соціальної підтримки. Фармакологічні втручання: антиконвульсанти, моніторинг дозування і побічних ефектів. Подальший супровід пацієнтів з епілепсією.

Тема 33. Комплексний підхід до ведення дитячих та підліткових психічних та поведінкових розладів: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP. Підтримка та залучення родини.

Основні групи ПНПР-розладів у дітей: порушення розвитку (розлади аутистичного спектра, розлади з дефіцитом уваги і гіперактивністю), поведінкові розлади, емоційні порушення. Оцінка психічного стану дитини, включно з аналізом сімейного та шкільного середовища. Диференціальна діагностика з нормальним віковим розвитком, реакціями на стрес, поведінковими та емоційними проблемами. Надання психоосвітньої підтримки, психосоціальних втручань (покращення соціальних навичок, емоційна регуляція, робота з родиною та шкільним середовищем), за потреби – призначення медикаментозного лікування після консультації з психіатром. Планування подальшого супроводу, взаємодія з закладами освіти, соціальними службами та спеціальними установами.

Тема 34. Комплексний підхід до ведення пацієнтів з деменцією: оцінка, діагностика та ефективні втручання з використанням пакету інструментів mhGAP.

Пріоритет у сфері громадського здоров'я: поширеність деменції серед старших людей, вплив на якість життя, соціо-економічні аспекти, вплив на родину, працевздатність. Чинники

розвитку: вік, генетичні фактори, серцево-судинні захворювання, травми голови, порушення обміну речовин, порушення когнітивних функцій. Оцінка наявності ПНПР-розладів у опікунів/доглядальників/піклувальників людини з деменцією. Диференційна діагностика: розмежування деменції від інших когнітивних розладів, таких як депресія, психози, інсультні ураження. Психосоціальні втручання: психоосвіта для пацієнта та родини, покращення функціонування у повсякденному житті, забезпечення соціальної підтримки, створення безпечного середовища. Фармакологічні втручання: інгібітори холінестерази, мемантин, контроль за супутніми захворюваннями. Подальший супровід пацієнтів з деменцією: планування довгострокової допомоги, підтримка родини, реабілітація та адаптація до змін у когнітивному стані.

Змістовний модуль 5. Клінічна психопатологія та нозологічна структура психічних розладів за МКХ-11

Тема 35. Міжнародна статистична класифікація хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям, одинадцятий перегляд.

МКХ-11 - особливості, структура, нововведення, діагностичні критерії та значення в клінічній практиці (психічні, поведінкові розлади та порушення нейропсихічного розвитку). МКХ-11 та DSM-5 та МКХ-10: ключові зміни.

Тема 36. Порушення нейропсихічного розвитку

Поведінкові та когнітивні розлади, що виникають у ході онтогенетичного розвитку: порушення інтелектуального розвитку, порушення розвитку мовлення, розлади аутистичного спектру, порушення розвитку навчальних навичок, порушення розвитку координації рухів, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: епідеміологія, етіологія, клінічні прояви, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 37. Шизофренія та інші первинні психотичні розлади.

Визначення шизофренії. Історія нозології шизофренії. Епідеміологія. Основні теорії шизофренії. Клінічні особливості дезінтеграції, загальні симптоми, негативні симптоми, позитивні симптоми. Клінічні типи, типи перебігу. Визначення дефіцит синдрому, типи дефектів. Діагностика шизофренії: психопатологічні та експериментальні психологічні методи. Диференціальний діагноз. Шизофренія в дитинстві. Лікування шизофренії: типи терапії, реабілітація. Профілактика рецидивів, соціальна реабілітація. Шизоафективні розлади – етіопатогенетичні механізми, типи шизоафективних розладів (біполярні, монополярні) клінічні особливості, підходи до лікування та реабілітації, профілактика. Шизотипові розлади - клінічні особливості, підходи до лікування та реабілітації, профілактика.

Тема 38. Кататонія.

Кататонія: етіологія, клінічні прояви, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 39. Афективні розлади.

Визначення та поширеність афективних розладів. Біполярні розлади, клінічні особливості маніакальної та депресивної фаз. Основні депресивні розлади. Соматичні еквіваленти депресії. Маскована депресія — особливості клінічної картини та діагностики. Гіпоманія. Субдепресія. Циклотимія. Дистимія. Особливості афективних розладів у дітей. Особливості медичної допомоги депресивним пацієнтам. Принципи профілактики та терапія афективних розладів. Лікування біполярних розладів, основних депресивних розладів, запобігання рецидивів. Нефармакологічне лікування депресивних розладів. Обстеження та медична, соціальна реабілітація пацієнтів з афективними розладами.

Тема 40. Розлади, пов'язані з тривогою та страхом.

Генералізований тривожний розлад, панічний розлад, агорафобія, специфічна фобія, соціальний тривожний розлад, сепараційний тривожний розлад, селективний мутизм: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 41. Обсесивно-компульсивні та подібні розлади.

Обсесивно-компульсивний розлад, дисморфічний розлад, іпохондрія: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 42. Розлади, що специфічно пов'язані зі стресом.

Гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад, розлад адаптації, затяжна патологічна реакція горя: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 43. Дисоціативні розлади.

Загальні особливості психогенних розладів. Визначення дисоціативних та конверсійних розладів. Класичні дослідження психогенних розладів, емоційного стресу та психічної травми. Загальні особливості розладів, пов'язані з емоційним стресом та психотравматичним впливом на людину, медичний та соціальний сенс. Етіологія та патогенез, роль спадковості, екзогенні фактори, особливості характеру людини. Класифікація дисоціативних розладів. Визначення емоційної стресової реакції, реакція адаптації, невротичні розлади. Етіологія та патогенез дисоціативних розладів, клінічні особливості та перебіг. Лікування та профілактика.

Тема 44. Розлади харчування та харчової поведінки.

Загальне поняття розладів харчової поведінки. Основні етіо-патогенетичні механізми розвитку. Клінічні типи розладів харчової поведінки. Нервова анорексія. Нервова булімія. Інші порушення харчової поведінки. Клінічні прояви. Соматичні ускладнення внаслідок розладів харчової поведінки та харчування. Підходи до лікування та реабілітації. Профілактика розладів харчової поведінки та харчування.

Тема 45. Розлади природних відправлень.

Енурез (нічний та денний), енкопрез: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 46. Розлади тілесних відчуттів та переживань.

Визначення поняття розладу. Етіопатогенетичні механізми. Клінічні типи розладів тілесних відчуттів та переживань. Тілесний дистрес. Дисфорія цілісності власного тіла. Особливості клінічних проявів. Підходи до лікування та реабілітації. Профілактика розладів тілесних відчуттів та переживань.

Тема 47. Розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та адиктивної поведінки.

Поняття психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності. Алкоголізм (залежність від алкоголю), Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості. Особливості алкоголізму підлітків, жінок. Соматоневрологічна симптоматика при алкоголізмі. Алкогольні психози. Алкогольні енцефалопатії. Алкогольна депресія. Організація наркологічної допомоги, методи лікування алкоголізму, профілактика алкоголізму та його рецидивів. Питання реабілітації.

Особливості перебігу наркологічних захворювань: гостра інтоксикація, зловживання, синдром залежності, стан абстиненції, делірії, психотичні розлади у стані сп'яніння, резидуальні та відстрочені розлади. Залежність від опіатів, канабіоїдів, психостимуляторів (амфетаміну,

ефедрону, кокаїну), галюциногенів, барбітуратів. Залежність від транквілізаторів, снодійних, холінолітичних препаратів, кофеїну, летучих розчинників. Тютюнова залежність. Стадії, перебіг, кінцевий стан. Лікування. Когнітивні порушення внаслідок вживання алкоголю та психоактивних речовин і їх корекція.

Тема 48. Розлади контролю спонукань. Деструктивні та дисоціальні поведінкові розлади.

Піроманія, kleптоманія, компульсивний розлад сексуальної поведінки, періодичний експлазивний розлад. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз. Опозиційно-викличний розлад. Дисоціальний розлад. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 49. Розлади особистості та особистісні риси.

Розлади особистості, визначення, розповсюдженість, етіологія. Основні ознаки розладів особистості. Клінічні форми розладів особистості, їх динаміка, вікові особливості. Принципи лікування, профілактики, експертизи та реабілітації.

Тема 50. Парафілійні розлади.

Визначення, поширеність. Теорії розвитку сексуальних девіацій. Діагностичні критерії. Сексуальні відхилення за способом реалізації сексуальних дій. Сексуальні відхилення за об'єктом потягу. Методи корекції парафілій. Трансгендерність.

Тема 51. Нейрокогнітивні розлади. Психічні розлади обумовлені бойовою травмою та принципи надання медико-психологічної допомоги.

Делірій, легкий нейрокогнітивний розлад, амнестичний розлад, деменція. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 52. Психічні та поведінкові розлади, пов'язані з вагітністю, пологами та післяпологовим періодом.

Післяпологова депресія, психотичні симптоми, пов'язані з вагітністю, пологами та післяпологовим періодом: клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 53. Клінічна практика під супервізією

Змістовний модуль 6. Основи клінічної психотравматології

Тема 54. Клінічна психологія воєнного часу: стрес та алостатичне навантаження

Психологічні наслідки тривалого стресу в умовах війни. Концепція алостатичного навантаження, фактори ризику психічної дезадаптації та механізми стресової відповіді. Клініко-психологічні аспекти адаптації особистості до умов хронічної небезпеки та невизначеності.

Тема 55. Феноменологія травматичних розладів: патопсихологічні механізми та захисні реакції

Клініко-психологічні прояви психотравми. Патопсихологічні механізми формування травматичних розладів та особливості психологічного захисту. Закономірності розвитку посттравматичних реакцій і чинники їх хронізації.

Тема 56. Нейрофізіологічні основи психотравматології та реконсолідація пам'яті

Нейробиологічні механізми травматичного досвіду. Роль пам'яті у формуванні та подоланні психотравматичних реакцій. Нейропластичність та можливості корекції травматичних спогадів у процесі психологічної допомоги.

Тема 57. Доказові алгоритми клініко-психологічних інтервенцій при травматичних розладах

Сучасні підходи до психологічної допомоги при ПТСР та інших травматичних розладах. Принципи планування та реалізації інтервенцій. Міжнародні стандарти надання психологічної допомоги та критерії оцінки її ефективності.

Тема 58. Клініко-психологічний супровід родин військовослужбовців: стратегії та інтервенції

Особливості психологічної підтримки членів сімей військовослужбовців. Методи оцінки потреб та організації супроводу. Розвиток сімейних ресурсів і підвищення психологічної стійкості родини в умовах воєнного часу.

Тема 59. Психологія втрати та горювання: клінічні підходи у роботі з сім'ями загиблих та зниклих безвісти

Закономірності переживання втрати, ускладнене горювання та психологічна допомога сім'ям в умовах невизначеної втрати. Особливості психологічного супроводу на різних етапах переживання горя та адаптації до втрати.

Тема 60. Психологічна допомога сім'ям ветеранів у процесі реінтеграції

Психологічні труднощі адаптації ветеранів та їхніх родин. Підтримка сімейного функціонування та відновлення міжособистісних взаємин після повернення ветерана до цивільного життя.

Тема 61. Діагностика та психокорекція психоемоційного стану сімей військовослужбовців у системі медико-психологічної допомоги

Методи клініко-психологічної діагностики, оцінка психоемоційного стану та психокорекційна робота з родинами. Інтеграція психологічної допомоги у міждисциплінарну систему супроводу сімей військовослужбовців.

Тема 62. Профілактика професійного вигорання та вторинної травматизації фахівців соціономічної сфери

Фактори професійних ризиків у роботі з травмою. Технології самопомоги, супервізії та підтримання професійної стійкості. Інструменти збереження професійного здоров'я та розвитку довготривалої психологічної резильєнтності фахівця.

Змістовний модуль 7. Міждисциплінарна клінічна практика та інтегративні підходи до надання медико-психологічної допомоги.

Тема 63. Психологічна реабілітація як гуманітарна модель медицини: принципи, підходи, етапи. Реабілітаційна психологія в системі наукового знання. Організаційний аспект реабілітаційної психології. Мотивація у реабілітології. Стадії відновлення. Діагностичний інструментарій у реабілітаційному процесі: базові принципи психодіагностики постраждалих осіб. Особливості побудови реабілітаційної програми. Методи реабілітації. Світовий досвід психологічної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравматичних ситуацій. Психологічна реабілітація осіб з різними видами травматизації.

Тема 64. Нейропсихологічна реабілітація і абілітація.

Підходи, напрями і стратегії нейропсихологічної реабілітації. Стадії когнітивного відновлення пацієнтів. Стратегії та форми нейропсихологічної реабілітації на різних етапах відновлення пацієнта. Визначення мішеней і постановка цілей нейропсихологічної реабілітації та абілітації (корекції). Нейропсихологічна реабілітація при порушеннях уваги. Нейропсихологічна реабілітація при порушеннях пам'яті. Нейропсихологічна реабілітація при порушеннях регуляторних (виконавчих) функцій. Нейропсихологічна реабілітація при агнозіях. Нейропсихологічна реабілітація при апраксіях. Нейропсихологічна реабілітація при афазіях. Нейропсихологічна реабілітація при деменції. Нейропсихологічна абілітація дітей. Психологічні наслідки набутого ураження мозку. Робота з сім'єю в контексті нейропсихологічної реабілітації (абілітації).

Тема 65. Психолого-педагогічна абілітація дітей.

Напрями і форми психолого-педагогічної абілітації в умовах дитячого реабілітаційного центру. Закономірності типового і атипового розвитку. Фактори порушень розвитку. Дизонтогенез і його типи. Класифікація видів психічного дизонтогенезу. Структура психічних порушень при різних типах дизонтогенезу: загальне психічне недорозвинення, затриманий психічний розвиток, пошкоджений розвиток, дефіцитарний розвиток (порушення слуху, зору, рухової сфери), спотворений психічний розвиток, дисгармонійний психічний розвиток. Спрямованість психолого-педагогічної абілітації та специфічні мішені при різних типах дизонтогенезу. Абілітація дітей по системі Монтессорі-терапії. Документування курсу абілітації. Робота з сім'єю дитини з порушенням розвитку.

Тема 66. Запобігання та протидія домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Типологія насильства. Форми насильства. Наслідки насильства для суспільства. Форми та прояви домашнього насильства. Ознаки різних форм домашнього насильства. Насильство серед учнівської молоді. Фактори ризику та заходи щодо попередження насильства. Нормативно-правові засади попередження домашнього насильства в Україні.

Тема 67. Медико-психологічні аспекти внутрішніх хвороб. Медико-психологічні аспекти розвитку та перебігу розладів серцево-судинної системи. Медико-психологічні аспекти розвитку та перебігу розладів органів дихання. Медико-психологічні аспекти розвитку та перебігу розладів травлення. Психологія хворих при інфекційних захворюваннях. Медико-психологічні особливості СНІДу.

Тема 68. Медико-психологічні аспекти в акушерстві і гінекології. Психологічна підготовка до вагітності та пологів. Психологічні аспекти планування вагітності. Психологічна підготовка до пологів. Психологічні реакції під час вагітності. Емоційні зміни. Психологічна підтримка. Психологічні аспекти пологів. Страх і тривога під час пологів. Психологічна підтримка під час пологів. Психологічні аспекти післяпологового періоду. Післяпологова депресія. Адаптація до материнства. Психологічна підтримка. Психологічні аспекти гінекологічних захворювань. Хронічні захворювання та їхній вплив на психічне здоров'я. Психологічна підтримка при гінекологічних захворюваннях. Роль медичного персоналу в психологічній підтримці. Оцінка і підтримка психологічного здоров'я. Підтримка при гінекологічних захворюваннях.

Тема 69. Медико-психологічні аспекти сексуальності, сексуальної поведінки та сексуального здоров'я та його порушень. Основні поняття сексології: сексуальність, сексуальна поведінка, сексуальне здоров'я та їх багатофакторне забезпечення. Сексуальна норма і системний підхід в оцінці сексуального здоров'я. Основні види розладів сексуального

здоров'я. Принципи надання медико-психологічної допомоги при розладах сексуального здоров'я.

Тема 70. Медико-психологічні аспекти хірургічній практиці. Психологічний стан пацієнта перед операцією. Роль медичного персоналу в підготовці. Методи зменшення тривоги перед операцією. Спеціальні групи пацієнтів. Страх перед хірургічним втручанням. Тривога та паніка. Депресивні стани. Постопераційні психологічні реакції. Психологічна адаптація до змін після операції. Психологічна допомога після хірургії. Психологічні виклики реабілітаційного періоду. Психологічна підтримка та методи допомоги під час реабілітації. Психологічні фактори, що впливають на успіх реабілітації. Роль медичного персоналу в психологічній підтримці. Основні завдання медичного персоналу в психологічній підтримці. Психологічна підтримка в післяопераційний період. Роль медичного персоналу в реабілітації. Міждисциплінарна команда як основа комплексної підтримки. Джерела стресу та психологічних проблем у хірургів. Психологічні наслідки стресу у хірургів. Стратегії подолання психологічних проблем у хірургів. Роль медичних установ у підтримці психологічного здоров'я хірургів.

Тема 71. Медико-психологічні аспекти онкологічної патології.

Вступ до онкологічної патології. Права онкологічних пацієнтів. Етичні проблеми у лікуванні раку. Психологічні реакції на діагноз "рак". Психологічні стадії прийняття діагнозу. Вплив діагнозу на емоційний стан пацієнтів. Психологічні проблеми та стрес при онкологічних захворюваннях. Депресія, тривога, суїцидальні думки. Психотерапевтичні підходи до онкопацієнтів. Емоційна підтримка та робота з травмою. Психологічна допомога у процесі втрати. Комплексний підхід до лікування (медичний, психологічний, соціальний).

Тема 72. Медико-психологічні аспекти неврологічної практики.

Психологічні особливості хворих з церебро-васкулярними, нейро-дегенеративними та судинними захворюваннями.

Тема 73. Медико-психологічні аспекти в педіатрії. Психологічна підготовка до медичних процедур. Підготовка до візитів у лікарню. Стратегії для зменшення страху у дітей. Психологічні реакції на хвороби та лікування. Стрес і тривога. Емоційні та поведінкові реакції. Психологічна підтримка родини. Роль батьків і сім'ї. Підтримка сімейних стосунків. Психологічна підтримка в лікуванні хронічних і рідкісних захворювань. Адаптація до хронічних захворювань. Залучення у групи підтримки. Роль медичного персоналу в психологічній підтримці. Комунікація з дитиною. Психологічні аспекти в розвитку і вихованні дітей. Психологічний розвиток дітей. Виховання і освіта для дітей з медичними проблемами.

Тема 74. Медико-психологічні аспекти паліативної допомоги.

Паліативна допомога: визначення та основні концепції. Основні принципи паліативної допомоги. Принципи гуманності та якості життя. Права пацієнтів у паліативній допомозі. Етичні дилеми: автономія, інформована згода та рішення про завершення лікування. Психологічні аспекти паліативної допомоги. Психологічні реакції пацієнтів на хворобу. Етапи горя за Кюблер-Росс. Психологічна підтримка в умовах паліативної допомоги. Техніки психологічної підтримки. Спілкування з пацієнтами в умовах паліативної допомоги. Встановлення довірчих відносин. Розвиток навичок активного слухання. Травма та криза в паліативній допомозі. Робота з психологічною травмою. Організаційні аспекти надання паліативної допомоги. Планування паліативної допомоги. Розробка індивідуальних планів догляду.

Тема 75. Медико-психологічні аспекти девіантної поведінки.

Девіантна поведінка, її прояви та психологічне підґрунтя девіантної поведінки. Поведінкові (нехімічні) адикції як варіант девіантної поведінки та принципи надання медико-

психологічної допомоги при таких порушеннях. Залежність від віртуальної реальності як варіант девіантної поведінки та принципи надання медико-психологічної допомоги.

Тема 76. Психологічна допомога пацієнтам з суїцидальною поведінкою.

Суїцидальна поведінка: поняття, епідеміологія, динаміка. Концептуальні модулі суїцидів. Фактори суїцидального ризику. Рівні суїцидального ризику, схема бесіди та діагностика поведінки. Діагностичні шкали, що використовують при роботі з суїцидентами. Суїцидальна поведінка при психічних розладах. Особливості надання психологічної допомоги. Профілактика суїцидів.

Тема 77. Психогігієна зміцнення та психопрофілактика порушень психічного здоров'я фахівців.

Психологічне вигорання, втома від співчуття, вторинна травма: прояви, причини, механізми виникнення, методи діагностики, профілактики та корекції. Робота з емоційним вигоранням медичного персоналу. Психологічні техніки підтримки медичного персоналу.

Тема 78. Етичні та деонтологічні аспекти роботи клінічного психолога

Деонтологічні принципи медичної діяльності, Конфіденційність медичної інформації пацієнта та дотримання законодавства. Правові винятки щодо конфіденційності. Порушення деонтологічних принципів як джерела ятрогенії. Основні шляхи уникнення ятрогенії. Метод SPIKES: як повідомляти погані новини. Сучасні дані про деонтологічні підходи медичної допомоги різним категоріям хворих (дітям, людям похилого і старечого віку, хворим на СНІД, онкохворим, у клініці внутрішніх хвороб, тощо); деонтологічні аспекти евтаназії, штучного підтримання життя; питання лікарської таємниці.

Іспит з оволодіння практичними навичками. Визначення рівню оволодіння практичними навичками, передбаченими сертифікатною освітньою програмою, атестаційною комісією за результатом виконання слухачами трьох пакетів завдань та / або клінічних кейсів.

Співбесіда зі спеціальності. Визначення рівню теоретичної підготовки слухачів атестаційною комісією за результатами співбесіди за змістом сертифікатної освітньої програми за результатом відповідей слухачів на три контрольних запитання з білетів.

Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Оцінювання результатів включає поточний контроль знань та вмінь слухачів у межах тематики освітнього заходу, за допомогою якого проводять оцінку рівню оволодіння теоретичним матеріалом та/або практичними навичками під час навчання, та підсумкову атестацію атестаційною комісією, яка включає іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіду зі спеціальності. Оцінювання ґрунтується на:

- ✓ принципах академічної доброчесності;
- ✓ забезпеченні доступності і прозорості критеріїв, правил і процедури оцінювання результатів навчання;
- ✓ забезпеченні дотримання принципів об'єктивного оцінювання та подоланні елементів суб'єктивізму;
- ✓ підвищенні мотивації слухачів до систематичного засвоєння програмного матеріалу та активної роботи впродовж усього періоду навчання, переорієнтації їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, вмінь та навичок;

- ✓ систематизації знань, їх активному засвоєнні, формуванні навичок застосування отриманих знань в умовах власної клінічної практики;
- ✓ забезпеченні відкритості контролю;
- ✓ розвитку творчого мислення та підвищенні ефективності освітньої діяльності науково-педагогічних працівників.

На початку навчання викладач зобов'язаний надати вичерпну інформацію про види оцінювання, терміни та форми їх проведення, шкали оцінювання, які використовуються, та ознайомити аудиторію з переліками контрольних запитань та програмних практичних навичок, прикладами тестових та клінічних завдань тощо.

Шкала оцінювання результатів тестування під час поточного контролю знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу шляхом тестування та/або розв'язання клінічних завдань – **традиційна чотирирівнева** (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно), при чому рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – 95% правильних відповідей та більше;
- ✓ «добре» – 85-94% правильних відповідей;
- ✓ «задовільно» – 75-84% правильних відповідей;
- ✓ «незадовільно» – 74% та менше правильних відповідей.

Вихідний контроль знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу (атестація) проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди зі спеціальності**, під час яких атестаційна комісія оцінює оволодіння слухачами теоретичної та практичної підготовки та готовність слухачів до самостійної клінічної практики за спеціальністю заходу, при цьому використовується **традиційна, чотирирівнева (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно) шкала оцінювання**, а при оцінці теоретичної підготовки в ході співбесіди зі спеціальності та іспиту з оволодіння практичними навичками рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – слухач володіє теоретичним матеріалом у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами: дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує практичні завдання та досконало володіє практичними навичками та вміннями;
- ✓ «добре» – слухач знає зміст теми та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними без додаткових запитань, вирішує всі практичні завдання, демонструє достатній рівень оволодіння практичними навичками та опанування програмних компетентностей, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках;
- ✓ «задовільно» – ставиться слухачу на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння, при цьому слухач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує завдання та виконує практичні навички, відчувачи складнощі у складних випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно;
- ✓ «незадовільно» – виставляється у випадках, коли знання і вміння слухача не відповідають вимогам оцінки «задовільно».

За результатами іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди за спеціальності ставить **узагальнена оцінка** за традиційною чотирирівневою шкалою оцінювання, яка затверджується атестаційною комісією та вноситься у відповідну відомість. На підставі узагальненої оцінки **атестаційна комісія приймає рішення** щодо присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста чи щодо відмови у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії присвоєне / підтверджене звання лікаря-

спеціаліста чи спеціаліста, отримують **сертифікат** встановленого зразка. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії відмовлено у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста чи спеціаліста, а також у випадку невиконання умов договору про надання освітніх послуг, відраховується наказом по університету з видачею відповідної **довідки з зазначенням причини відрахування**. Рішення атестаційної комісії може бути оскаржене у встановленому чинним законодавством порядку.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичне забезпечення програми заходу розробляється профільною кафедрою медичного факультету та формує навчально-методичний комплекс, який включає:

- ✓ завірений у встановленому порядку примірник цієї програми;
- ✓ банк тестових завдань та/або клінічних завдань для поточного контролю знань та вмінь слухачів;
- ✓ перелік контрольних запитань для співбесіди зі спеціальності;
- ✓ перелік практичних навичок та / або клінічних завдань для іспиту з оволодіння практичними навичками;
- ✓ навчально-методичні посібники та іншу літературу (у разі наявності);
- ✓ база даних кейсів стимуляційних задач, результатів інструментальних та лабораторних досліджень.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для забезпечення належної якості навчального процесу місце проведення заходу БПР має бути обладнане:

- ✓ мультимедійним проектором та екраном;
- ✓ персональним комп'ютером викладача з доступом до мережі Інтернет;
- ✓ WiFi-роутером для забезпечення доступу до мережі Інтернет слухачам;
- ✓ загальним медичним обладнанням та інструментарієм для психологічного обстеження;
- ✓ тренувальними фантомами та спеціальним обладнанням в межах тематики заходу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Вступ до психіатрії: 7-е видання / Дональд В. Блек, Ненсі К. Андреасен; науковий редактор перекладу Ганна Кожина. - Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2024. – 615 с.
2. Булах І.С., Кузьменко В.У., Помиткін Е.О. Консультативна психологія: підручник / І. С. Булах, І. М. Бушай, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін, Ю. А. Алексєєва; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т соціології, психології та соц. комунікацій. - Вінниця: Нілан, 2014. – 484 с.
3. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування. - К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
4. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів, 2014. – 410 с.

5. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. – Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. – 96 с.
6. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах (методичні рекомендації) / [П. В. Волошин, Н. О. Марута, Л. Ф. Шестопалова та ін.] – Харків, 2014. – 79 с.
7. Джойс Ф., Сіллз Ш. Навички в гештальт-терапії. Консультування та психотерапія. - К.: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. – 544 с.
8. Довідник діагностичних критеріїв DSM-5-TR від Американської психіатричної асоціації/пер. З англ. О. Лизак, М. Прокопович, О. Антонішин. Львів: Видавництво «Компанія Манускрипт», 2024. – 592 с.
9. Ковальова А.А. Нейробіологія розвитку та навчання: навчальний посібник / А.А. Ковальова, О.В. Ковальова, О.В. Ковальова, О.М. Бурка, О.А.Присяжнюк. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 325 с.
10. Лікування та реабілітація комбатантів-мироотворців із посттравматичним стресовим розладом / О.Г. Сиропятов, О.К. Напрєєнко, Н.О. Дзеружинська, О.А. Красюк, Г.В.
11. Медична психологія: державний національний підручник / І.Д.Спіріна, І.С.Вітенко, О.К. Напрєєнко та ін. – Дніпропетровськ: ЧП «Ліра» ЛТД, 2012. – 444 с.
12. Медична психологія/ За редакцією академіка С.Д. Максименка. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008 – 520 с.
13. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. В.Л.Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. К.: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
14. Каліщук С.М. Психотехніки кризового консультування: моделі, алгоритми, вправи, приклади: навчальний посібник. Київ: МайстерКниг, 2023. – 368 с.
15. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. – Київ : ПУЛЬСАРИ, 2017. – 216с.
16. Клінічна психологія: навчальний посібник / А. М. Османова, Г.В Хорунженко. К.: Університет «Україна», 2023. – 183 с. https://deps.snu.edu.ua/media/filer_public/7d/69/7d6934e8-b840-49f1-868f-472ca515fc20/osmanova_aklinichna_psikhologii_posibn.pdf
17. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика. Ред. Л. М. Юр'євої. К.: Видавництво ТОВ «Галерея Принт», 2017. – 174 с.
18. Магдисюк Л. І. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 360 с.
19. Медична психологія : в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г. Я. Пилягіна, О. О. Хаустова, О. С. Чабан та ін.] ; за ред. Г. Я. Пилягіної. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 288 с.
20. Михальченко Н.В. Психотерапія з психокорекційною роботою. Навчально-методичний посібник / Автор-упорядник Михальченко Н.В. - Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. – 236 с.
21. Москленко В.В. Соціальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 688 с.
22. Наказ МОЗ від 29.03.2002 р. № 117 «Про впровадження випуску Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 "Охорона здоров'я"» (зі змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0117282-02#Text>
23. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>
24. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/430829.pdf>
25. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. – Київ, 2018. – 236 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/430841.pdf>
26. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. – Київ : Талком, 2018. – 580 с.

27. Особливості діагностики, терапії та медико-психологічної реабілітації вимушених переселенців з зони бойових дій, хворих на посттравматичний стресовий розлад. Методичні рекомендації / Спіріна І.Д. Леонов С.Ф. Рокутов С.В. та ін. – К., 2015. – 28 с.
28. Оулдхем Д., Кі Т., Старак І.Я. Відвага жити. - К.: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. – 256 с.
29. Охорона психічного здоров'я в умовах війни / пер. з англ. Тетяна Семигіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова [та ін.]. – К. : Наш формат, 2017. – 1068 с.
30. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посіб. За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов; О. І. Федоренко та ін. Харків. ХНУВС, 2022. – 84 с.
31. Перша психологічна допомога: посібник фасилітатора з орієнтації працівників на місцях. Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. – 104 с.
32. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. – 64 с.
33. Позитивна Психодинамічна Психотерапія. Підручник: Наукові основи та основні поняття психодинамічної психотерапії. Діагностика, визначення показань, WAPP Press, 2024. – 370 р.
34. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні. Закон України № 4223-IX (2025). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#n513>
35. Психіатрія особливого періоду: начальний посібник / 2-е вид., перероб. і доп. – К.: МП Леся, 2015. – 228 с.
36. Психофізіологія : конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. - Суми : Сумський державний університет, 2022. – 264 с.
37. Саржевський С. Н. Суїцидологія : навчальний посібник для лікарів інтернів з спеціалізації «Психіатрія». — Запоріжжя, 2020. – 87 с.
38. Секрети фасилітації: SMART-посібник із результативної роботи в групі / пер. з англ. Я. Машико. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2021. – 512 с.
39. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / пер. з англ.; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. – Львів : Вид-во Українського Католицького Університету, 2014. – 112 с. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»).
40. [Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації»](https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/1265_19072024_ukpmd_ptsr_dod.pdf)
https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/1265_19072024_ukpmd_ptsr_dod.pdf
41. Штриголь Д.В., Вовк В.І. Загальна психопатологія: практикум – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 68 с.
42. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. - Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.
43. Юдін А. Гештальт-терапія: теорія, методологія, практика. – Х.: «Федорко», 2023 – 362 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна бібліотека ім. В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Residents & Medical Students // American Psychiatric Association. - URL: <https://www.psychiatry.org/>
3. The American Psychiatric Association (APA). - URL: <https://psychiatryonline.org/guidelines>
4. The American Psychiatric Association Practice Guideline // American Psychiatric Association. - URL: <https://psychiatryonline.org/guidelines>
5. European Psychiatric Association. - URL: <http://www.europsyche.org>
6. American Journal of Psychiatry. - URL: <https://ajp.psychiatryonline.org/>
7. PubMed Central
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/journals/?filter=t4&titles=current&search=journals>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
АНОТАЦІЯ.....	10
ОПИС ПРОГРАМИ.....	10
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН.....	16
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	19
КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ	33
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	35
ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	35
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	35
ЗМІСТ	38